

1. Razloži pojem etika.

- ethicos = npravstven, šege, navade, miselnost, notranja drža
- etika = npravoslovje
- Je vrednostni usmerjevalec, oblikovalec in določevalec individualne zavesti, katere nosilec in “ subjekt” je človekova osebnost.
- V ožjem pomenu besede je etika znanost o npravah, šegah in navadah.
- V širšem pomenu besede pa pomeni preišljevanje o človekovem ravnanju.
- **Filozofska disciplina**, filozofsko raziskovanje, ki se tiče morale (Aristotel-prvi, ki se je ukvarjal z etiko).
- Filozofska panoga, ki obravnava **človekova hotenja in ravnanja** v luči dobrega in zla.
- Mnogoternosti moral stoji nasproti **enovitost etike kot filozofske discipline**, ki ne teži k temu, da bi razvila katero izmed raznih moral in jo priporočala kot najboljšo, marveč si prizadeva, da bi si pridobila pregled o značilnostih različnih moral.
- Izvor besede in etika je v osnovi isti, zato ju v zdravstvu pogosto uporabljamo skupaj in govorimo o moralno-etičnih načelih.

2. Kaj je morala?

- morala – mos, moris = običaj, navada, latinski izvor,
- merila o tem, kaj je lepo in prav (merila npr. kot uslužbenka, študent)
- “operater” ljudske skupinske zavesti, to je različnih sožitvenih in družbenih sestavov in struktur.
- **Morala:**
- skupek pravil, predpisov ali norm o obnašanju, vedenju in navadah neke skupine ali kulture.
- razlikujemo glede na obdobje, družbo, kulturni krog, družbeno ureditev (krščanska, islamska, morala sužnjeve, gospodarjev, prostitutk, zapornikov).
- vodila in načela moral zelo različna: ni absolutnih moralnih načel, veljavnih v vseh časih, za vsak družbeni red in za vse ljudi.
- Moralna krivda:
  - človek se je brezpogojno dolžan ravnati moralno, če ne je kriv (preganja nas notranja vest)
  - predstavlja največjo škodo, ki jo lahko utрпи človek
  - če so moralna načela brezpogojna, jih ne morejo razveljaviti nobene okoliščine, nobene koristi. Tudi za dosego najbolj vzvišenega cilja ne smemo uporabiti nepoštenega, zločinskega sredstva.

3. O čem govori deontologija?

- **Deontologija** je nauk o dolžnostih.
- Kot znanost ali kot sistem mlajša od etike.
  - kompleks norm**, ki se jih mora posameznik držati pri opravljanju svojega poklica, v odnosih z bolniki, s kolegi, z javnimi organi in z družbo.
  - vsak poklic ima svojo deontologijo, **namenjeno popolnejšemu uresničevanju ciljev in nalog določenega poklica**.

- Bentham – pripisujejo mu ime deontologija, ker je napisal delo z istim naslovom, ne govori o medicinski deontologiji, marveč na splošno.
- Palmieri – opredeli zdravniško deontologijo kot “ kompleks norm, ki se jih mora zdravnik oz. zdravstveni delavec držati pri opravljanju svojega poklica, v odnosu z bolniki, z javnimi organi in z družbo.

Loči:

1. Ožji pravni pomen medicinske deontologije (minimalni program naložen zdravniku in ostalim zdr. delavcem z zakonskimi predpisi)

2. Širši etični pomen medicinske deontologije (moralna zavest in osebnostne vrline človekoljubnost, požrtvovalnost)

-Od zdr. delavcev se pričakuje, da bodo prisluhnili težavam in potrebam ljudi v stiski ob upoštevanju smernic medicinske etike in pravnih predpisov, ki veljajo v zdravstvu. A samo poznavanje teh pravil oz. smernic pa še ni zagotovilo, da bo naše delo bolj človeško.

-Za delo z bolniki se je potrebno pripravljati, vzgajati, delo zdr. delavca ni in ne sme postati služba, ampak poseben način življenja.

-Zdr. delavca mora prevzeti težnja za dobrim, tako da bomo delali dobro iz lastnega nagiba, ne zaradi časti ali strahu.

-Etično obnašanje ne sme biti omejeno na delovno mesto, ampak se mora izražati povsod, tudi ko si sam in te nihče ne vidi, ne sme biti prisila, ki te utesnjuje, postati mora del tebe, da te osrečuje in ob tebi tudi druge.

4. Kdo je prvi pisal o zdravstveni deontologiji?

O DEONTOLOGIJI: Bentham – pripisujejo mu ime deontologija, ker je napisal delo z istim naslovom, ne govori o medicinski deontologiji, marveč na splošno.

O ZDRAVSTVENI DEONTOLOGIJI: Palmieri – opredeli zdravniško deontologijo kot »kompleks norm«, ki se jih mora zdravnik oz. zdravstveni delavec držati pri opravljanju svojega poklica, v odnosu z bolniki, z javnimi organi in z družbo.”

Loči:

1. Ožji pravni pomen medicinske deontologije (minimalni program naložen zdravniku in ostalim zdr. delavcem z zakonskimi predpisi)

2. Širši etični pomen medicinske deontologije (moralna zavest in osebnostne vrline človekoljubnost, požrtvovalnost)

5. Zakaj v zdravstvu poudarjamo odgovornost?

- odgovornost je **odnos do dolžnosti**
- brez dolžnosti ni odgovornosti
- neizpolnjena ali slabo izpolnjena dolžnost sproži reakcijo: notranjo (vest) in zunanjo (v obliki sodbe oz. kazni)
- odgovornost zdr. delavcev je drugačna kot pri drugih poklicih:
  - **predmet dela je človek**
  - delo zdr. delavca **ni obrt marveč poklic** (dokaz temu so dolžnosti neodvisne od delavnega razmerja – dolžnost prve pomoči);
  - varovanec je nasproti zdr. delavcu še posebno nasproti zdravniku, vedno v podrejenem stanju;
- **pomembna notranja etična kontrola**

6. Kdo je Jože Potrč in zakaj smo ga omenjali?

Dolžnosti, ki veljajo za vse zdr. delavce so povzete po kodeksu zdr. delavcev, ki je bil sprejet na srečanju svetovne zdravstvene organizacije leta 1955 v Parizu. Soavtor le teh dolžnosti pa je dr. Jože Potrč. S kolegi sodeloval na zasedanju SZO in na podlagi zapisov oblikoval kodekse posameznih zdr. strok.

7. Prva pomoč in fizioterapija.

Kot fizioterapevti in zdr. delavci smo dolžni pomagati, to je naša poklicna in moralna dolžnost.

8. Katere pravice ima varovanec v procesu zdravljenja?

Pacientove pravice, ki jih ureja zakon Uradni list RS, 15/2008 so:

- Pravica do dostopa do **zdravstvene oskrbe in zagotavljanja preventivnih storitev**
- Pravica do **enakopravnega dostopa** in obravnave pri zdravstveni oskrbi
- Pravica do **proste izbire zdravnika** in izvajalca zdravstvenih storitev
- Pravica do primerne, kakovostne in varne zdravstvene oskrbe
- Pravica do **spoštovanja pacientovega časa**
- Pravica do **obveščenosti in sodelovanja**
- Pravica do **samostojnega odločanja** o zdravljenju
- Pravica do upoštevanja vnaprej izražene volje
- Pravica do preprečevanja in lajšanja trpljenja
- Pravica do **drugega mnenja**
- Pravica do **seznanitve z zdr. dokumentacijo**
- Pravica do varstva zasebnosti in varstva osebnih podatkov
- Pravica do obravnave **kršitev pacientovih pravic**
- Pravica do **brezplačne pomoči** pri uresničevanju pacientovih pravic

9. Katere dolžnosti veljajo za vse zdravstvene delavce?

- Dolžnost zdravstvene pomoči vsakomur ne glede na raso, spol, narodnost, vero, politično **prepričanje, družbeni in ekonomski položaj** in na svoje razmerje do človeka in njegove družine.

- Dolžnost **prve pomoči**, posebno še pri množičnih boleznih in katastrofah (poplave, epidemije)
- Obveznost, da nikdar ne bo uporabil svoja znanja v nasprotju s svojo vestjo ali za namene, ki niso skladni z načeli humanizma.
- Dolžnost **spoštovanja osebnosti vsakega človeka** in njegovega dostojanstva
- Dolžnost biti skromen pri obravnavanju osebnih zaslug in previden pri objavljanju novih **načinov zdravljenja**, ki niso dovolj preizkušeni.
- Dolžnost učiti se iz lastne pobude in poučevati druge.
- Dolžnost varovati poklicno tajnost.
- Odločna **odklonitev evtanazije**.
- Obsodba nedovoljenega medicinskega poskusa.
- Odklonilno stališče do splava brez medicinske indikacije in dolžnost zavestnega prizadevanja zoper pojav splava, ki ga kodeks ocenjuje kot biološko- medicinsko, psihološko, socialno zlo.

Dolžnosti, ki veljajo za vse zdr. delavce so povzete po kodeksu zdr. delavcev (Pariz 1955), soavtor teh je dr. Jože Potrč

10. Zakaj je odgovornost drugačna (večja) v zdravstvu kot pa pri drugih poklicih?

-Ker je **predmet dela človek in imamo opraviti s človekom**, ki je bolan, ima težave v razvoju in mu moramo pomagati.

-Delo zdr. delavca ni obrt, marveč poklic (dokaz temu so dolžnosti neodvisne od delavnega razmerja-dolžnost prve pomoči).

-Varovanec je nasproti zdr.delavcu še posebno nasproti zdravniku, vedno v podrejenem stanju.

-Pomembna notranja etična kontrola zdr. delavcev.

11. Kaj sproži neizpolnjena oz. slabo izpolnjena dolžnost zdr. delavca?

Sproži notranjo reakcijo (slaba vest) in zunanjo reakcijo (sodba ali kazenska odgovornost).

12. O čem govori kodeks etike fizioterapevtov? Kako je razdeljen?

Etično ponašanje, **ki izhaja iz človekovih moralnih vrednot** naj se izraža v fizioterapevtskem odnosu do varovanca, do lastnega poklica in dela, do sodelavcev in družbe.

Etična načela, ki so zbrana v poklicnem etičnem kodeksu naj fizioterapevtu pomagajo pri oblikovanju lastnih moralnih stališč in vrednot ter naj ga vodijo in spodbujajo pri zahtevnem delu.

Osnovna naloga fizioterapevta je **ohranjanje, izboljševanje in obnavljanje** telesnega in duševnega zdravja varovancev ob upoštevanju njegovega dostojanstva in človekovih pravic. Fizioterapevt enako obravnava varovance ne glede na narodnost, vero, raso, politično pripadnost..

Namenjen je pravilnemu usmerjanju in opravljanju fizioterapevtske dejavnosti v odnosu z ostalimi dejavnostmi v zdravstvu in v družbi nasploh.

Razdeljen je na poglavja:

-Fizioterapevt, njegov poklic in delo

-Fizioterapevt in varovanci

-Fizioterapevt in družba

Fizioterapevt, njegov poklic in delo

1. Načelo

- Fizioterapevt je osebno odgovoren za delo in ugled poklica.
- Fizioterapevt ima pravico do profesionalne samostojnosti in neodvisnosti.
- Fizioterapevt je usposobljen za fizioterapevtsko ocenitev varovančevega stanja.
- Fizioterapevt sodeluje pri načrtovanju fizioterapevtskega programa in ga izvaja, rezultate sproti beleži.
- Fizioterapevt si prizadeva za osebno in strokovno rast.
- Fizioterapevt je dolžan spremljati napredek stroke.
- Fizioterapevt se je dolžan nenehno izobraževati in izpopolnjevati.
- Fizioterapevt opravlja le tiste metode dela za katere je usposobljen.
- Fizioterapevt obvešča zdravnika o varovančevem stanju.
- Fizioterapevt ima pravico, da odkloni obravnavo, kadar po njegovem mnenju ta ni v interesu varovanca.

2. Načelo

- Fizioterapevt odkrito in pošteno sodeluje s svojimi kolegi in drugimi zdravstvenimi delavci.
- Fizioterapevt mora komunicirati in sodelovati s svojimi kolegi in drugimi zdravstvenimi delavci v postavljanju diagnoze, pri zdravljenju in usmerjanju varovanca.
- Fizioterapevti morajo medsebojno sodelovati in komunicirati, ter se izogibati javnemu kritiziranju svojih kolegov in kolegic.

Fizioterapevt in varovanci

1. Načelo

- Fizioterapevt spoštuje pravice in dostojanstvo vsakega posameznika.
- Fizioterapevt nudi strokovno pomoč posamezniku in skupinam ljudi, katerih zdravje je ogroženo ali že prizadeto.
- Fizioterapevt enako obravnava varovanca ne glede na narodnost, vero, raso, politično pripadnost, socialni položaj, starost in spolno naravnost. Pri tem upošteva kulturne navade okolja v katerem deluje.
- Fizioterapevt je dolžan odkloniti sodelovanje pri nečloveškem in poniževalnem ravnanju z varovancem .

2. Načelo

- Fizioterapevt je dolžan varovati kot poklicno skrivnost osebne in zdravstvene podatke o varovancu. O njegovih zadevah razpravlja samo z osebami, ki so zadolžene za njegovo zdravljenje in nego.
- Fizioterapevt je pri svojem delu diskreten in spoštuje varovančevo zasebnost .

3. Načelo

- Fizioterapevt je pred začetkom obravnave dolžan seznaniti varovanca z načrtovano fizioterapevtsko obravnavo, s trajanjem, s pričakovanimi učinki in stroški fizioterapije.
- Fizioterapevt jamči, da varovanec razume naravo fizioterapevtskih postopkov, da lahko privoli ali odkloni v obravnavo.
- Fizioterapevt je dolžan zagotoviti pošten, primeren fizioterapevtski program.
- Fizioterapevtski odnos je ob vsakem času profesionalen.
- Fizioterapevt mora upoštevati pravico varovanca, da lahko prekine fizioterapevtsko obravnavo in pravico varovanca, da glede obravnave pridobi mnenje druge strokovne osebe.

Fizioterapevt in družba

1. Načelo

- Fizioterapevt sodeluje pri javnih programih obveščanja prebivalstva o pomenu in načinu ohranjanja zdravja in preprečevanje bolezni.
- Pri tem so dolžni verodostojno obveščati javnost in strokovnjake o naravi in učinkovitosti fizioterapevtskih uslug, da se posamezniki zanje lažje odločajo.
- Fizioterapevti sodelujejo v izobraževalnih programih in javnosti sproti posredujejo informacije o poklicu.

2. Načelo

- Fizioterapevt je skupaj z drugimi zdravstvenimi delavci in ostalimi državljani odgovoren za načrtovanje, izvajanje in razvoj programov zdravstvenega varstva.
- Fizioterapevti so dolžni sodelovati pri načrtovanju s tako oblikovanimi fizioterapevtskimi programi, da omogočajo optimalno zdravstveno oskrbo.
- Fizioterapevti poskušajo pri zagotavljanju zdravstvenih programov doseči pravičnost za vse ljudi.

3. Načelo

- Fizioterapevti si prizadevajo za take razmere zaposlovanja, ki omogočajo kakovostno strokovno delo in zadovoljstvo varovancev in zaposlenih.
- Fizioterapevt ima pravico in dolžnost, da si preko svojih strokovnih in drugih organizacij prizadeva:
  - a.)za ustrezno vrednotenje dela

b.)za ustrezne delavne razmere

c.)za pravno zaščito opravljenega dela

- Fizioterapevti lahko svoje storitve oglašajo in posredujejo javnosti svoje podatke. Ne sodelujejo pa pri objavljanju napačnih, sleparskih, zavajajočih, varljivih ali senzacionalnih izjav ali trditev .
- Fizioterapevti uporabljajo le tiste poklicne naslove, ki praviloma opisujejo njihov poklicni položaj (stopnjo izobrazbe in strokovnost).
- Ob vsakem neetične ravnanju, ki ogroža zdravje varovanca, je fizioterapevt dolžan opozoriti kršitelja oziroma v hujših primerih obvestiti in poiskati pomoč pri poklicnem združenju fizioterapevtov.